

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
MIEJSKO – GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ
W DRZEWICY ZA 2025 ROK**

Drzewica, styczeń 2026 r.

I. OGÓLNE ZAŁOŻENIA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie tym sytuacjom przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej, spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej w zakresie ustalonym ustawą.

Gmina zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej, nie może odmówić pomocy osobom potrzebującym, jednakże rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy oraz potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy, które powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej.

II. ZADANIA MIEJSKO – GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W DRZEWICY

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drzewicy jest jednostką organizacyjną Gminy Drzewica, realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej, działającą na podstawie Statutu nadanego Uchwałą Rady Miejskiej w Drzewicy Nr XIX/159/2020 z dnia 18 marca 2020 roku. W 2025 roku Ośrodek realizował zadania własne gminy i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej oraz koordynował realizację zadań ujętych w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych i gminnych programach.

Głównym zadaniem Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Drzewicy jest realizacja zadań wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej:

- 1) wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im funkcjonowanie w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- 2) realizacja rządowych programów pomocy społecznej.

W 2025 roku Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizował także zadania wynikające z innych ustaw:

- 1) przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych;

- 2) prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych;
- 3) należące do zadań własnych gminy z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej;
- 4) potwierdzanie prawa do świadczeń opieki zdrowotnej;
- 5) przyznawanie i wypłacanie świadczeń w formie pomocy materialnej dla uczniów;
- 6) przyznawanie i wypłacanie świadczeń w formie dodatków mieszkaniowych;
- 7) przyznawanie „Karty Dużej Rodziny”;
- 8) prowadzenie obsługi techniczno-organizacyjnej Zespołu Interdyscyplinarnego;
- 9) prowadzenie postępowań w ramach koordynacji świadczeń rodzinnych i wychowawczych;
- 10) prowadzenie postępowań w sprawach refundacji podatku VAT za paliwo gazowe;
- 11) przyznawanie i wypłata bonu ciepłowniczego;
- 12) opieka wytchnieniowa;
- 13) asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością;

III. REALIZACJA ZADAŃ STATUOWYCH MIEJSKO – GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W DRZEWICY

Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej w formie wsparcia finansowego, usług, pomocy w naturze oraz w postaci pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego. Kieruje również do domów pomocy społecznej osoby wymagające całodobowej opieki.

1. DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Osoby przebywające w domu pomocy społecznej ponoszą odpłatność w wysokości 70% swojej emerytury. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej, a opłatami wnoszonymi przez mieszkańca domu oraz przez osoby zobowiązane.

W 2025 r. ww. formą pomocy objęto **10** osób, udzielono **111** świadczeń. Wydano kwotę: **511.961,90 zł**.

Środki finansowe w całości pochodziły ze środków własnych gminy.

Opłaty wnoszone przez osoby zobowiązane do odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej za 2025 r. wyniosły **116.818,20 zł**.

2. ZASIŁKI CELOWE I SPECJALNE

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, kryterium dla osoby samotnie gospodarującej wynosiło: **1.010 zł**, natomiast dla osoby w rodzinie wynosi: **823 zł**.

Zasiłek celowy specjalny: w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie/rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby/rodziny.

Zasiłek celowy: w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby życiowej może zostać przyznany zasiłek celowy, w szczególności na pokrycie w części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego oraz drobnych remontów i napraw.

W 2025 roku wypłacono:

- zasiłki celowe: świadczenie otrzymało **15** rodzin, udzielono **26** świadczenia, kwota wydatkowana **6.000,00 zł**.
- zasiłki celowe specjalne: świadczenie otrzymało **43** rodzin, udzielono **67** świadczenia, kwota wydatkowana **21.750,00 zł**.

Wydatki na zadanie finansowane były w całości ze środków własnych gminy.

3. ZDARZENIE LOSOWE

Zdarzenie losowe - przyznaje się osobie albo rodzinie, która poniosła straty w wyniku zdarzenia losowego (np. pożaru) może być przyznany bezzwrotny zasiłek celowy, niezależnie od dochodu tej osoby/rodziny.

W ubiegłym roku wypłacono **1** rodzinie zasiłek celowy z tytułu zdarzenia losowego na kwotę **3.000,00 zł**.

4. ZASIŁKI OKRESOWE

Zasiłek okresowy: przysługuje ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, niemożliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego przy spełnieniu kryterium dochodowego zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 50% różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby lub kryterium dochodowym rodziny, a dochodem tej rodziny.

Zasiłki okresowe w 2025 r. wypłacono **32** rodzinom, udzielono **102** świadczenia, wydatkowano kwotę **47.140,00 zł**.

Środki finansowe na realizację tego zadania pochodziły z budżetu państwa.

5. ZASIŁKI STAŁE

Zasiłek stały: przysługuje pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej lub osobie w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, w przypadku, gdy dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, a także pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały w 2025 r. pobierało **30** osób, udzielono **310** świadczeń. Wydano kwotę: **351.142,30 zł**. Środki finansowe pochodziły z budżetu państwa.

6. REALIZACJA PROGRAMU „POSILEK W SZKOLE I W DOMU”

Ośrodek realizuje wieloletni Program „Posiłek w szkole i w domu” realizowany na lata 2024 – 2028. Celem tego programu jest m.in. wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym, a w szczególności zapewnieniu posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą osób samotnych, chorych lub niepełnosprawnych.

W ramach pomocy na realizację Programu gmina może otrzymać dotację, jeżeli udział środków własnych gminy wynosi nie mniej niż 40% przewidywanych kosztów realizacji Programu,

a w uzasadnionych przypadkach Wojewoda może wyrazić zgodę na zwiększenie dotacji, z tym że udział środków własnych gminy nie może wynosić mniej niż 20%. Gmina Drzewica skorzystała z ww. możliwości w 2025 roku.

Ogółem koszt tego zadania wyniósł: **101.454,00 zł.** z tego środki finansowe w kwocie: **74.454,00 zł.** otrzymaliśmy z budżetu państwa, pozostała część środków finansowych w kwocie: **27.000,00 zł** to środki własne gminy, które stanowiły 26,023 % udziału środków własnych, do ogólnych kosztów tego zadania.

W 2025 r. w ramach ww. programu, pomocą w formie bezpłatnych posiłków w szkołach i przedszkolu objętych było **117 uczniów**, tj.:

- w Szkole Podstawowej im. Polskich Olimpijczyków w Drzewicy – 36 dzieci, koszt jednego posiłku 3,50 zł.;
- w Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Radzicach Dużych – 27 dzieci, koszt jednego posiłku 3,50 zł.;
- w Szkole Podstawowej im. Stefana Żeromskiego w Domasznie – 8 dzieci, koszt jednego posiłku 3,50 zł.;
- w Szkole Podstawowej w Brzustowcu – 24 dzieci, koszt jednego posiłku 3,50 zł.;
- w Przedszkolu Samorządowym w Drzewicy – 13 dzieci, koszt jednego posiłku 5,00 zł.

W ramach podpisanych porozumień, MGOPS w Drzewicy ponosi koszt posiłku 8 uczniom kontynuującym naukę poza naszą Gminą, tj.:

- w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Nowym Mieście nad Pilicą – 4 dzieci - koszt jednego posiłku 9,60 zł.
- w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Opocznie „Centrum Edukacji i Rozwoju”- 4 dzieci, koszt jednego posiłku 8,50 zł.

Ogólnie wydano kwotę: **62.298,00 zł**, liczba świadczeń **15.326**.

W ramach Programu pomocą finansową objęto **76 rodziny**, liczba osób w tych rodzinach **175**, udzielono **138** świadczeń. Wydano kwotę: **39.156,00 zł**.

7. SCHRONIENIE

Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego schronienia w:

- noclegowni,
- schronisku dla osób bezdomnych,
- schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

Noclegownia zapewnia schronienie osobom bezdomnym, świadcząc tymczasową pomoc w postaci miejsca noclegowego, w ramach której umożliwia spędzenie nocy w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia. Tymczasowe schronienie może być udzielone również w ogrzewali, która umożliwia interwencyjny, bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach wyposażonych co najmniej w miejsca siedzące. Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi zapewnia osobom bezdomnym, które ze względu na wiek, chorobę, niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki, zakład opiekuńczo-leczniczy lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, tymczasowe schronienie wraz z usługami opiekuńczymi oraz usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie aktywności społecznej, w miarę możliwości wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej.

W 2025 r. schronieniem objęto **1** osobę, kwota wydatkowana **13.910,50 zł**

8.SKŁADKA NA UBEZPIECZENIE ZDROWOTNE

Składki na ubezpieczenia zdrowotne opłacane są za osoby pobierające świadczenia w formie zasiłków stałych, liczba osób uprawnionych w 2025 r.- **29**, udzielono **277** świadczeń. Wydano kwotę: **29.671,30 zł**.

Środki finansowe pochodziły w budżetu państwa.

9. USŁUGI OPIEKUŃCZE

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc

w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Z tej formy pomocy w 2025 r. skorzystało **49** osób, udzielono **8.346** świadczeń. Wydano ogółem kwotę: **60.981,25 zł**.

10. DODATKI MIESZKANIOWE

Dodatki mieszkaniowe są dofinansowaniem do opłat za mieszkanie wypłacanym przez gminę jej najbiedniejszym mieszkańcom. Przyznanie tej pomocy zależy głównie od miesięcznych dochodów mieszkańców, od powierzchni zajmowanego przez lokalu oraz wydatków ponoszonych na ten lokal. Pomoc ta przyznawana jest zawsze na sześć miesięcy i wypłacana jest z zarządcy nieruchomości.

Z tej formy pomocy w 2025 r. skorzystało **15** rodzin. Wydatkowo kwotę: **29.600,48 zł**.

11. PROGRAMY PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ

W 2025 roku Gmina Drzewica przeprowadziła badania w ramach programu wczesnego wykrywania wad słuchu i wzroku dla uczniów klas I szkół podstawowych z terenu Gminy Drzewica oraz profilaktyki wad postawy dla uczniów klas IV szkół podstawowych.

Programy zostały zrealizowane w okresie od 01.10.2025 r. do 30.11.2025. r. przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Vita-Med” w Opocznie. Badaniami objęto dzieci z pięciu szkół podstawowych. Na badania dzieci zostały dowieszone ze szkół autokarem. Poza badaniami w ramach programów zdrowotnych przeprowadzone były również akcje edukacyjne w formie prelekcji prowadzonych przez pielęgniarkę.

W dniu 27.11.2025 r. przeprowadzone zostały badania dzieci z klas IV ze szkoły podstawowej w Drzewicy, natomiast w dniu 28.11.2025 r. ze szkół podstawowych z terenów wiejskich. Uczniowie przebadani zostali przez lekarza specjalistę rehabilitacji medycznej. W sumie przebadano 74 uczniów ze szkół z terenu Gminy Drzewica.

Wady postawy wykryte podczas badań to: pogłębiona lordoza lędźwiowa, skolioza, słabe mięśnie brzucha, koślawe kolana i pięty, boczne skrzywienie kręgosłupa, płaskostopie, asymetria barków i łopatek, odstające łopatki, przykurcz mięśni piersiowych, deformacja klatki piersiowej, garb żebrowy, lejkowata klatka piersiowa, spłycony lewy kąt talii, przykurcz mięśni kulszowo – goleniowych, nadwaga, pogłębienie kifozy piersiowej, plecy okrągłe, mała gibkość kręgosłupa, asceniczna budowa ciała.

Koszt przeprowadzonych badań to kwota 8.584,00 zł.

Badania lekarskie klas I w poradni okulistycznej przeprowadzone zostały przez lekarza okulistę. W dniu 19.11.2025 r. przebadano dzieci ze szkoły podstawowej w Drzewicy i 26.11.2025 r. ze szkoły podstawowej z terenów wiejskich. Łącznie przebadano 74 uczniów.

Wady jakie zostały zdiagnozowane to: dalekowzroczność, krótkowzroczność i astygmatyzm.

Koszt badań to kwota 8.584,00 zł

Badania w poradni otolaryngologicznej przeprowadzono w dniu 19.11.2025 r. - dzieci ze szkoły podstawowej w Drzewicy i 26.11.2025 r. ze szkół podstawowych z terenu wiejskich. Badania przeprowadził lekarz otolaryngolog. Łącznie przebadano 73 uczniów.

Wady zdiagnozowane u dzieci to: nieznaczny niedosłuch, obustronny niedosłuch typu przewodzeniowego i czuciowo – nerwowego, zapalenie i niedrożność trąbki słuchowej Eustachiusza, przewlekłe choroby migdałów podniebiennych i migdała gardłowego, czop woskowy, ostre zapalenie nosa i gardła, upośledzona drożność nosa, zapalenie zatok, upośledzenie logopedyczne, wady rozwojowe twarzy i szyi, próchnica.

Koszt badań to kwota 8.468,00 zł.

Łączna kwota jaką Gmina Drzewica wydatkowano na badania oraz przewóz dzieci to 28.636,00 zł.

W 2025 roku przeprowadzono również kolejną X edycję akcji profilaktyki nowotworów gruczołu krokowego u mężczyzn. Badania zostały przeprowadzone przez lekarza urologa. Odbyły się one w dniu 28.11.2025 r. w Przychodni Rejonowej w Drzewicy. Z badań skorzystało 40 mężczyzn w przedziale wiekowym 50 – 59 lat.

Koszt programu wyniósł 6.000,00 zł.

Gmina Drzewica w ubiegłym roku przeprowadziła bezpłatne badania oraz konsultacje medyczne pod nazwą „Biały Tydzień”, z których mogli skorzystać mieszkańcy naszej gminy. Badania odbyły się w zakresie:

- USG jamy brzusznej oraz USG piersi dla kobiet w wieku 18+;
- USG jamy brzusznej oraz prostaty dla mężczyzn w wieku 18+;

Łącznie z tej formy badania skorzystało 77 osób. Koszt badania 15.400,00 zł.

- Osteoporoza, badanie densytometryczne dla kobiet w wieku 50 – 70 lat u których wcześniej nie zdiagnozowano osteoporozy oraz konsultacje lekarskie.

Z badań skorzystało 40 kobiet.

Łącznie koszt badań oraz konsultacji 6.100,00 zł

IV. REALIZACJA INNYCH ZADAŃ POWIERZONYCH MIEJSKO – GMINNEMU OŚRODKOWI POMOCY SPOŁECZNEJ W DRZEWICY FINANANSOWANYCH Z BUDŻETU PAŃSTWA

1. ŚWIADCZENIA RODZINNE

Ustawa o świadczeniach rodzinnych określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.

Świadczeniami rodzinnymi, które realizuje ośrodek są:

- zasiłki rodzinne wraz z dodatkami,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne,
- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, tzw. „becikowe”,
- świadczenie rodzicielskie,
- jednorazowe świadczenie „za życiem”.

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Zasiłek rodzinny przysługuje osobom, których dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty: **674,00 zł**. W przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty: **764,00 zł**.

Wydatki w ogólnej kwocie: **4.374.33,26 zł** zostały przeznaczone na wypłatę świadczeń rodzinnych, w szczególności na:

- zasiłki rodzinne i dodatki (w tym złotówka za złotówkę): liczba osób uprawnionych **377**, udzielono **6.031** świadczeń, wydano kwotę: **643.933,53 zł**;
- zasiłki pielęgnacyjne: liczba osób uprawnionych **272**, udzielono **3.317** świadczeń, wydano kwotę: **715.941,28 zł**;
- świadczenia pielęgnacyjne: liczba osób uprawionych **64**, udzielono **750** świadczeń, wydano kwotę: **2.500.500,00 zł**;
- specjalny zasiłek opiekuńczy: liczba osób uprawnionych **3** udzielono **34** świadczeń, wydano kwotę: **21.080,00 zł**;

- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka: osób uprawnionych **31**, udzielono **31** świadczeń, wydano kwotę **31.000,00 zł**;
- świadczenie rodzicielskie: liczba osób uprawnionych **15**, udzielono **164** świadczenia, wydano kwotę: **151.915,30 zł**;
- jednorazowe świadczenie „za życiem” udzielono **1** świadczenie, wydano kwotę: **4.000,00 zł**;
- ZUS - składki emerytalno-rentowe: liczba osób uprawnionych **38** udzielono **403** świadczeń, wydano kwotę: **305.963,15 zł**;

W ramach ustawy w zakresie koordynacji świadczeń rodzinnych, Ośrodek wypłaca świadczenia dla rodzin, w których jeden z rodziców pracuje w krajach UE, a Wojewoda Łódzki wydał decyzję o wypłacie świadczeń rodzinnych. W 2025 r. wypłacono świadczenia dla 2 rodzin w łącznej kwocie **47.101,00 zł**.

Za osoby uprawnione pobierające świadczenie pielęgnacyjne odprowadzana była składka zdrowotna dla **22 osób** udzielono **200** świadczeń i dla **2** osób pobierających specjalny zasiłek opiekuńczy udzielono **22** świadczenia. Razem, wydano kwotę: **63.496,84 zł**.

Środki finansowe na realizację tego zadania pochodzą z budżetu państwa.

2. ŚWIADCZENIA Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO

Ustawa określa zasady pomocy państwa osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji, warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, zasady i tryb postępowania w sprawach o przyznanie i wypłacanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego, zasady finansowania świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia, a jeśli się uczy w szkole wyższej - do ukończenia 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę, w rodzinie nie przekracza kwoty: 1.209,00 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów i nie może przekroczyć kwoty 1.000,00 złotych na każde dziecko

W 2025 r. liczba osób uprawnionych **36**, udzielono **381** świadczenia, wydano kwotę: **229.110,20 zł**.

Środki finansowe na realizację tego zadania pochodzą z budżetu państwa.

3. POSTĘPOWANIE WOBEC DŁUŻNIKÓW ALIMENTACYJNYCH

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej prowadził postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych, informował dłużników alimentacyjnych oraz organy właściwe dłużnika (tj. ośrodki pomocy społecznej właściwe wg miejsca zamieszkania dłużnika) o przyznaniu świadczeń i stanie zadłużenia. Organowi prowadzącemu postępowanie egzekucyjne przekazano istotne informacje dot. ustalenia skuteczności egzekucji.

Podjęmowano następujące działania:

1. Przekazano informacje dla **39** dłużników alimentacyjnych o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego na osoby uprawnione. Wysłano **13** wniosków do organów właściwych o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych.
2. Wezwano do ośrodka pomocy społecznej **18** dłużników alimentacyjnych, w celu przeprowadzenia wywiadu i odebrania oświadczenia majątkowego.
3. Przekazano komornikowi sądowemu informacje mające wpływ na egzekucję zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, pochodzących z wywiadów alimentacyjnych oraz oświadczenia majątkowego dotyczących **26** dłużników alimentacyjnych.
4. Wystąpiono do komornika sądowego czy dłużnik w okresie ostatnich 6 miesięcy wywiązywał się w każdym miesiącu ze swoich zobowiązań – **7** osób.
5. Zobowiązano dłużnika do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy - **4** osób.
6. Poinformowanie PUP o potrzebie aktywizacji – **4** osób.
7. Wszczęto postępowania o uznanie dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych – **9** osób.
8. Wydano **3** decyzje o uznanie dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.
9. W stosunku do **6** dłużników alimentacyjnych skierowano do prokuratury wnioski o ściganie za przestępstwa określone w art. 209 § 1 Kodeksu Karnego.
10. Skierowano do starosty wnioski o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego – **2** osób.
11. Skierowano do starosty wnioski o uchylenie decyzji o zatrzymaniu prawa jazdy – **1** osoby.
12. Wystąpiono do komornika z **30** wnioskami o przyłączenie do postępowania egzekucyjnego dłużników alimentacyjnych.

13. Złożono zawiadomienia do Prokuratury o niealimentacji wobec osób uprawnionych – **24** dłużników.

14. Przekazywano comiesięczne informacje do **4** biur informacji gospodarczej o zobowiązaniach dłużników alimentacyjnych.

W 2025 roku prowadzono postępowanie wobec **18** dłużników własnych (MGOPS w Drzewicy przyznał wierzycielom świadczenie z funduszu) oraz w stosunku do **11** dłużników zamieszkujących na terenie naszej gminy (świadczenie z funduszu zostało przyznane przez inny organ).

W roku 2025 Komornicy Sądowi przekazali środki finansowe w kwocie: **144.390,21 zł**, Przekazano do Urzędu Wojewódzkiego – **121.404,21 zł** (w tym odsetki **102.305,78 zł**), natomiast kwotę **12.732,39 zł** zaliczono na dochody gminy.

4. ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY DS. PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Przy MGOPS w Drzewicy funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny, który zajmuje się problemami przemocy w rodzinach. Zespół prowadzi procedurę „Niebieskie Karty”.

W 2025 r., prowadzonych było ogółem 27 procedury Niebieskiej Kart w 23 rodzinach, z czego 10 – to kontynuacja kart z 2024 r., 2 z 2023 roku. Zwołano 6 spotkań całego Zespołu Interdyscyplinarnego, odbyły się 42 spotkania grup diagnostyczno - pomocowych.

Środki wydatkowane na działalność zespołu to kwota **7.942,50 zł**. (6.000,00 zł Urząd Wojewódzki, 1.942,50 zł nasze środki)

Osoby dotknięte przemocą, objęte zostały wsparciem na podstawie opracowanego indywidualnego planu pomocy w następującym zakresie:

- 1) udzielono kompleksowych informacji o możliwości uzyskania pomocy w formie pracy socjalnej, pedagogicznej oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- 2) podjęto działania mające na celu poprzez monitorowanie i systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez Zespół Interdyscyplinarny lub grupę roboczą (zadania te były realizowane przez dzielnicowego).

Rodziny przeżywające trudności mają również zapewnioną pomoc terapeutyczną i dostęp do specjalistycznego poradnictwa w:

- Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Opocznie. W roku 2025 z pomocy tej skorzystało:

- porady – 27 osób;
- rozmowy indywidualne - 5 osoba;
- telefon alarmowy – 0 osoby;
- porady prawne – 7osób;
- przygotowanie pism (radca prawny) – 0;
- program korekcyjno – edukacyjny – 0 osoby.

W ramach działania Ośrodka Interwencji Kryzysowej raz w miesiącu w siedzibie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Drzewicy udziela porad terapeuta rodziny. W 2025 roku z tej formy pomocy skorzystało 28 osób.

Gmina partycypuje w kosztach funkcjonowania Zespołu Interwencji Kryzysowej. W 2025 r. przeznaczono na ten cel 1.942,50. zł

W punkcie osób uzależnionych i współuzależnionych AA w Drzewicy, który rozpoczął swą działalność w sierpniu 2024 r. Spotkania mają charakter otwarty, spotkania odbywają się w każdą środę o godz. 18.

5. POTWIERDZANIE PRAWA DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH.

Ośrodek Pomocy Społecznej wydaje decyzje na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Z potwierdzenia prawa do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie ww. ustawy na okres 90 dni mogą korzystać:

- osoby nieubezpieczone,
- osoby posiadające obywatelstwo polskie,
- osoby posiadające miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- osoby, które spełniają kryterium dochodowe obowiązujące w pomocy społecznej, co do których nie stwierdzono dysproporcji pomiędzy dochodem a rzeczywistą sytuacją majątkową.

W 2025 roku w przeprowadzono **13** wywiadów środowiskowych oraz wydano **11** decyzji administracyjnych, z czego **8** potwierdzających prawo do świadczeń zdrowotnych na okres 90 dni,

3 odmawiające, z uwagi niespełnienie kryterium dochodowego o którym mowa w art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

6. WSPIERANIE RODZINY

Realizacja zadania jest zawarta w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 przyjętym Uchwałą nr VI/64/2024 Rady Miejskiej w Drzewicy z dnia 23 grudnia 2024 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025 – 2027.

Celem Programu jest wsparcie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo–wychowawczych. Realizacja celu głównego odbywa się poprzez działania w następujących obszarach:

1. podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny;
2. wsparcie materialne rodzin ubogich z dziećmi zagrożonych bezradnością;
3. wspieranie rodzin dysfunkcyjnych i niewydolnych wychowawczo w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwalanie zasobów tkwiących w rodzinach.

Zadania te są głównie realizowane przez asystenta rodziny, który pod swoją opieką w 2025 roku miał 18 rodzin, w których wychowywało się 31 dzieci.

Praca asystenta rodziny ma inny charakter niż praca pracownika socjalnego. Asystent rodziny spotyka się z rodziną częściej, ze względu na zadaniowy czas pracy, może odwiedzać podopiecznych po godzinach pracy ośrodka. Rola asystenta rodziny to przede wszystkim niesienie pomocy rodzinom dysfunkcyjnym, z małoletnimi dziećmi w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych, psychologicznych oraz zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego. Asystent motywował członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, poszukiwania i podejmowania zatrudnienia. Wspierał i zachęcał do podejmowania w razie konieczności leczenia specjalistycznego, w tym odwykowego.

W 2025 roku postanowieniem Sądu Rejonowego w Opocznie z dnia 17.10.2024r., 2 dzieci umieszczonych zostało w Powiatowej Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Żarnowie. Koszt utrzymania małoletnich w placówce wyniósł **26.157,52 zł**.

Zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 w.w. ustawy w przypadku umieszczenia dzieci dziecka w pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka ponosi koszty w wysokości:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka- w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka- w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

7. RODZINY ZASTĘPCZE

Na podstawie Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Ośrodek pomocy społecznej realizuje zadanie związane z organizowaniem pomocy dzieciom pozbawionym opieki rodziców w zakresie współfinansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W 2025 r. Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drzewicy współfinansował pobyt dla 7 dzieci w rodzinie zastępczej.

Koszt zadania wyniósł – **47.925,57 zł.**

8. KARTA DUŻEJ RODZINY

Jest to program ogólnopolski skierowany do rodzin, które w momencie składania wniosku mają lub mieli na utrzymaniu łącznie, co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek. Karta Dużej Rodziny, wydawana jest bezpłatnie. Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień na terenie całego kraju.

W 2025 r. wydano Kartę Dużej Rodziny dla:

- 7 rodzin wielodzietnych;
- 17 rodzin składających się wyłącznie z rodziców;
- 9 osób (nowy członek rodziny);
- 7 osób (przedłużenie terminy ważności karty);
- 3 osoby (duplikat karty).

Od dnia wejścia w życie ustawy o Karcie Dużej Rodziny (tj. od 2014 roku) wydano karty dla 718 rodzin.

9. POMOC MATERIALNA DLA UCZNIÓW

Kolejnym zadaniem, jakie realizował Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drzewicy była pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym, która przyznawana jest na

zasadach określonych w ustawie z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty z jednoczesnym zastosowaniem Regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Drzewica, określonym w Uchwale Rady Miejskiej w Drzewicy Nr LX/427/2023 z dnia 28.06.2023 r. Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drzewicy realizował zadania z zakresu pomocy materialnej dla uczniów w formie stypendiów szkolnych, udzielanych w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej uczniów.

W okresie od stycznia do czerwca 2025 r. decyzje przyznające stypendium socjalne otrzymało **24** rodzin, wsparciem objęto **39** uczniów. Natomiast w okresie od września do grudnia 2025r. decyzję przyznającą stypendium socjalne otrzymały **32** rodziny, wsparciem objęto **55** uczniów. Łącznie w 2025r. wydano kwotę: **61.778,00 zł**, z tego środki finansowe w kwocie: **49.422,00 zł** otrzymaliśmy z budżetu państwa, natomiast udział środków własnych gminy wyniósł: **12.356,00 zł**.

10. ASYSTENT OSOBISTY OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Gmina Drzewica w ramach Programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej realizowana Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” – edycja 2025. Głównym celem programu było wsparcie opiekuna osoby niepełnosprawnej w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym, a tym samym poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych, w szczególności poprzez umożliwienie im jak najbardziej niezależnego życia, zapewnienie wsparcia oraz pomocy adekwatnej do potrzeb. Umożliwia również zaangażowanie osób niepełnosprawnych w wydarzenia społeczne, kulturalne, rozrywkowe lub sportowe.

W 2025 r. w MGOPS zatrudnionych było 3 asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej, którzy swą pomocą objęli **13** podopiecznych legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. Wydatkowano kwotę **189.430,00 zł**. Środki finansowe na realizację tego zadania pochodziły z Funduszu Solidarnościowego.

11. OPIEKA WYTCNIENIOWA

Gmina Drzewica w ramach Programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Opieka wytchnieniowa”– edycja 2025 otrzymała dofinansowanie na realizację usług opieki wytchnieniowej w miejscu zamieszkania. Głównym celem programu było wsparcie członków rodzin lub opiekunów przez umożliwienie im uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie opieki wytchnieniowej. W tym czasie opiekun mógł odpocząć, pójść na wizytę do lekarza, załatwić sprawę w urzędzie itp. nie martwiąc się, że bliska mu osoba nie ma zapewnionej opieki. Usługi opieki wytchnieniowej były

realizowane łącznie dla **4** osób w ilości 125 godzin dla opiekuna sprawującego bezpośrednią opiekę nad osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł **25 183,09 zł**. Środki finansowe na realizację zadania pochodziły z Funduszu Solidarnościowego.

12. OPIEKUN PRAWNY

Dla osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej sąd rodzinny ustanawia opiekuna prawnego. Zostaje on powołany do ochrony jego interesów osobistych i majątkowych.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Rejonowego w Opocznie, tutejszy Ośrodek wypłaca zasiłek dla **1** opiekuna prawnego 31.07.2025r. Wysokość wynagrodzenia w stosunku miesięcznym, nie może przekroczyć 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za okres poprzedzający dzień przyznania wynagrodzenia.

W 2025 roku wydatkowano kwotę **8.256,00 zł**. Środki finansowe na realizację tego zadania pochodziły z budżetu państwa.

13. PROGRAM "CZyste Powietrze"

Osoba fizyczna, która zamierza złożyć wniosek o przyznanie podwyższonego poziomu dofinansowania do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach Programu „Czyste Powietrze”, powinna uzyskać zaświadczenie o wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu przypadającego na jednego członka jej gospodarstwa domowego.

Zaświadczenie wydawane jest w tutejszym Ośrodku na żądanie osoby zainteresowanej. Przy ustalaniu wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu, brane są pod uwagę dochody wszystkich członków wchodzących w skład gospodarstwa domowego. W 2025 roku wydano **48** takich zaświadczeń.

15. BON CIEPŁOWNICZY

Bon ciepłowniczy jest świadczeniem pieniężnym będącym wsparciem dla gospodarstw domowych o niskich dochodach, które doświadczają skokowego wzrostu cen ciepła systemowego dostarczanego przez przedsiębiorstwa energetyczne na skutek wygaśnięcia z dniem 30 czerwca 2025 r. mechanizmu tzw. maksymalnej ceny dostawy ciepła.

Można wnioskować o bon ciepłowniczy dwukrotnie:

1. w 2025 r. za okres 1 lipca – 31 grudnia 2025 r.
2. w 2026 r. za okres 1 stycznia – 31 grudnia 2026 r.

Bon ciepłowniczy może być przyznany gospodarstwom domowym:

1. przeciętnym miesięcznym dochodzie (dochód w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych):
 - a. **3.272,69 zł** - gospodarstwo domowe jednoosobowe,
 - b. **2.454,52 zł** na osobę – gospodarstwo domowe wieloosobowe
2. korzystającym z ciepła z systemu ciepłowniczego dostarczanego przez przedsiębiorstwo energetyczne,
3. gdy jednoskładnikowa cena ciepła netto w danej grupie taryfowej wynosi powyżej 170 zł/GJ netto (dalej również "cena ciepła").

W 2025 roku wpłynęło **152** wnioski. Środki zostaną wypłacone w lutym 2026r. Środki finansowe będą z budżetu państwa.

16. "AKTYWNI SENIORZY"

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drzewicy w 2025 r. zrealizował projekt obywatelski pn. „Zdrowy styl życia seniora” w ramach inicjatywy „Aktywni Seniorzy 2025”. Program adresowany był do mieszkańców Gminy Drzewica, którzy ukończyli 60 rok życia. W programie udział wzięło 31 seniorów.

Celem Programu było propagowanie aktywności fizycznej, dbałości o stan zdrowia i edukacji seniorów, a także promocję integracji międzypokoleniowej, zakładał organizację darmowych zajęć fitness.

Środki finansowe w wysokości 2.499,96 zł. pochodziły z budżetu Gminy.

18. PRACA SOCJALNA

Pomoc w formie pracy socjalnej należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym i nie jest uzależniona od posiadanego przez osobę lub rodzinę dochodu. Praca socjalna skierowana jest na przywrócenie zdolności do samodzielnego funkcjonowania klienta pomocy społecznej. Działalność ta ma na celu ułatwienie funkcjonowania osób i rodzin oraz rozwijanie poczucia własnej wartości poprzez wykorzystywanie możliwości tkwiących w ludziach oraz zasobach lokalnej społeczności.

W 2025 roku praca socjalna w środowiskach była świadczona m. in. w zakresie wspierania w uzyskaniu pomocy ze strony właściwych organów, instytucji i organizacji (pomoc w wypełnianiu wniosków, informowanie o różnych uprawnieniach, pomoc w ustaleniu niepełnosprawności, wywiady alimentacyjne, opinie do Sądu), poradnictwa wychowawczego, rodzinnego i zawodowego.

19. WSPÓŁPRACA

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oprócz działań prowadzonych na rzecz społeczności lokalnej Gminy, w ramach swojej działalności, w roku 2025 współpracował z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

Wśród najważniejszych podmiotów, z którymi prowadzona jest regularna współpraca należą w szczególności:

- współpraca z Posterunkiem Policji w Drzewicy – związana była z problematyką rodzinną oraz dotyczyła działań podejmowanych na rzecz rodzin w których dochodzi do zjawiska przemocy czy osób uzależnionych od alkoholu, wyjazdach w teren z pracownikami socjalnymi podczas zgłaszanych interwencji i monitoringu środowisk w których prowadzona jest procedura Niebieskiej Karty;
- współpraca ze szkołami na terenie Gminy – ma trwały charakter i związana jest w szczególności z dożywianiem dzieci uczęszczających do szkół. Na początku każdego roku szkolnego zawierane są porozumienia pomiędzy Gminą, a szkołami (przedszkolami) dotyczące zasad dożywiania. Ponadto w zakresie dzieci wymagających dożywiania prowadzona jest na bieżąco ścisła współpraca z dyrektorami szkół, wychowawcami i pedagogami szkolnymi dotycząca wskazywania dzieci, które jeszcze dodatkowo powinny być dożywiane bez wystawienia decyzji administracyjnej. Na bieżąco istnieje współpraca w zakresie wspierania rodzin niewydolnych wychowawczo, czy w ramach prowadzonej procedury Niebieskiej Karty;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi: opiniowanie wniosków o przyznanie pomocy w formie pomocy rzeczowej, opału, sprzętu gospodarstwa domowego, świadczeń zdrowotnych, sprzętu rehabilitacyjnego, zabiegów rehabilitacyjnych, środków czystości i higieny osobistej, pomoc w dystrybucji żywności czy organizacji wieczerzy wigilijnej;
- współpraca z Sądem Rejonowym w Opocznie – dotyczyła kierowania wniosków o wgląd w sytuację u rodzin niewydolnych wychowawczo, udział kuratorów w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno – pomocowych;

- współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – współpraca tutejszego Ośrodka dotyczyła przede wszystkim działań zmierzających do podjęcia leczenia odwykowego przez podopiecznych tutejszego Ośrodka;
- współpraca z KRUS i Zakładem Ubezpieczeń Społecznych – w celu ustalania okresów zatrudnienia dla osób korzystających z pomocy w formie świadczeń pielęgnacyjnych. W imieniu podopiecznych przygotowujemy niezbędne dokumenty osobom ubiegającym się o przyznanie świadczeń emerytalno-rentowych;
- współpraca z Powiatowym Zespołem do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie - pomoc w uzupełnianiu dokumentacji niezbędnej w uzyskaniu orzeczenia o niepełnosprawności;
- współpraca z Wojewódzkim Zespołem do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi - pomoc w uzupełnianiu wniosku dotyczącego ustalenia poziomu wsparcia;
- współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie oraz Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w zakresie wdrażania i realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- współpraca z Regionalnym centrum Polityki Społecznej w Łodzi – pomoc w rekrutacji rodzin do promocji „Wojewódzkiej Karty Rodzin Wielodzietnych”;
- współpraca z ośrodkami pomocy społecznej – przeprowadzanie wywiadów alimentacyjnych.

V. POTRZEBY

Potrzeby w zakresie pomocy społecznej są w sposób ciągły analizowane, aby dokonywać wydatków w sposób racjonalny i przemyślany.

Sporządziła:
Marta Woźniak